

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертационен труд

за придобиване на образователна и научна степен „доктор“

Изготвил рецензията: доц. д-р Николай Пенев Иванов

Тракийски университет – Стара Загора, Стопански факултет, катедра „Икономика“; Научна област 3. Социални, стопански и правни науки; в професионално направление: 3.8. Икономика; научна специалност: „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“; определен съгласно Заповед № 562 от 20 юли 2020 г. на Ректора на Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов за член на научното жури.

Автор на дисертационния труд: докторант Кристи Христова Маринова

Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов, факултет „Финанси“, катедра „Финанси и кредит“; Научна област 3. Социални, стопански и правни науки; в професионално направление: 3.8. Икономика; научна специалност: „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка (финанси)“.

Тема на дисертационния труд: „Управление на балансвите позиции и превенция при банкова несъстоятелност: регулаторни предизвикателства и емпирични свидетелства“

I. Общо представяне на дисертационния труд

Предоставеният за оценка дисертационен труд на докторант Кристи Христова Маринова на тема „Управление на балансвите позиции и превенция при банкова несъстоятелност: регулаторни предизвикателства и емпирични свидетелства“ е логически обвързано и задълбочено изследване, разработено в *общ обем от 220 стандартни машинописни страници*.

Банковата система е ключов компонент от националната и глобалната икономики. Нейната класическа конструкция е йерархично изградена на двузвенен принцип като водеща е ролята на основния национален банков институт: централната банка. В нейните регулаторни правомощия е да поддържа ценовата стабилност чрез осигуряване стабилността на националната парична единица и провеждане на парична политика в съответствие с изискванията, както и да регулира и осъществява надзор върху дейността на другите банки в страната с оглед поддържане стабилността на банковата система и защита интересите на вложителите.

Основният текст на дисертацията включва увод, три глави, заключение, списък на използваните таблици, фигури и списък на използваните 208 литературни източници. Дисертацията е онагледена и съдържа 10 таблици и 46 фигури.

Изследването е добре балансирано в структурно отношение. Дисертационният труд е правилно построен, което позволява с необходимата логическа последователност да се изследват възможностите за ефективно управление на балансовите позиции на търговската банка и превенция при банкова несъстоятелност.

Използваната литература, която е проучена от докторанта в процеса на изследване се състои от 208 заглавия, на кирилица и на латиница. Направен е опит да се демонстрира осведоменост на автора с изследванията по темата, както от български, така и от чуждестранни автори. Източниците отговарят на тематичната насоченост, като не е установено недобросъвестно използване на чужди текстове.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

Задълбоченият анализ на дисертационния труд позволява да се заключи, че изследване на подобна *тематика е актуална* във времето. *Избраната тема е дисертабилна* и позволява да се направят аргументирани изводи, предложения и да бъдат формулирани приносни аспекти.

Предмет на дисертационното изследване се фокусира върху проблемите при управлението на балансовите позиции и превенцията при банкова несъстоятелност през призмата на регулаторните предизвикателства и емпиричните свидетелства. За обект на изследването се определя банковата несъстоятелност.

Изследователската теза е добре формулирана: управлението на балансовите позиции и превенцията при банкова несъстоятелност е нова и предизвикателна област от компетенции пред съвременния банков и финансов мениджмънт в която по пътя на анализ, стрес тестове, ресурсна осигуреност на Фонда за гарантиране на влоговете в банките, ефективни правозащитни механизми и рационални действия на надзорните органи могат да се ограничат системните щети от несъстоятелността и аргументират подобрения в регулаторно-нормативната рамка, водещи да опазване на обществения интерес.

Основната цел е адекватна на предмета и обекта на изследване: да се изследва в теоретико-приложен план управлението на балансовите позиции и превенцията при банкова несъстоятелност като нова и предизвикателна област от компетенции пред съвременния банков и финансов мениджмънт, в която чрез комплекс от мерки и действия с институционален, регулаторен и правозащитен характер могат да се ограничат щетите за основните икономически агенти от несъстоятелността и изведат предложения за усъвършенстване на регулаторната рамка, осигуряващи защита на

обществения интерес и по-добра превенция срещу банкови кризи, породени от несъстоятелност на кредитна институция.

Целта и задачите на изследването са прецизно формулирани, което е предпоставка за задълбочени изводи и препоръки при управлението на балансовите позиции и превенцията при банкова несъстоятелност.

Езикът и стилът на изложението в дисертационния труд са на добро равнище. Не се установяват повторения и отклонения в изложението. Трудът е правилно структуриран. Налице е съразмерност на отделните му части. *Научният инструментариум е подходящ* за конкретната проблематика и позволява да се правят аргументирани изводи.

Използваните литературни източници са акуратно цитирани в съответствие с изискванията. Не са установени съществени отклонения от нормите на научната и професионална етика.

Представеният автореферат в размер на 47 страници, представя пълно и точно съдържанието на дисертационния труд. Написан е на ясен, разбираем и издържан в научно отношение стил, като отразява основните моменти в дисертацията и дава ясна представа за постигнатото от докторанта.

Публикациите, обвързани с дисертацията са разработени самостоятелно, като техният общ брой е четири.

В методологичен аспект изследването се базира върху използването и прилагането на сравнителния анализ, методите на дедукцията и индукцията, графичен метод, корелация и регресия, статистически методи за анализ и др.

Изследователските задачи се правилно формулирани и изпълнени, както следва:

- Да се направи критичен преглед на правилата за структуриране на банкови балансови позиции, както и на теоретичните открития и регулаторни развития на банковия ликвидационен баланс при управлението на банковата несъстоятелност.
- Да се представи критичен анализ и оценка на регулаторната уредба и методически стандарти за провеждане на професионална банкова политика като форма на превенция срещу банкова несъстоятелност с приложен анализ и оценка на балансови позиции и показатели на бенчмарк кредитна институция като пример за банков мениджмънт с „грижата на добър стопанин“.
- Да се изследва в генезис, емпирика и еволюция най-тежкия за периода на българско еврочленство проблем в българската финансово-кредитна система – банковата несъстоятелност на КТБ, вкл. предизвикателствата и проблемите по управление балансовите позиции по ликвидационния баланс при максимална защита на обществения интерес.

- Да се развият и структурират методическите основи на стрес-тестовите като съвременен метод за превенция и ранно предупреждение за потенциални банкови кризи и решения за делицензиране чрез процедура по банкова несъстоятелност.

Изследователската хипотеза, която се тества в глава първа се формулира, както следва: Банковата несъстоятелност е кризисно явление в банковата практика, чието теоретично моделиране, регулаторно управление и емпирично изследване формира потребност от перманентно усъвършенстване на нормативната уредба и надзорните правомощия на централния банков институт, както и възможностите за управление на балансовите позиции на банката. Водещата изследователска задача в глава първа е да се направи критичен преглед на правилата за структуриране на банкови балансови позиции, както и на теоретичните открития и регулаторни рамки на банковия ликвидационен баланс при управлението на банковата несъстоятелност.

Изследователската хипотеза, която се тества в глава втора се формулира, както следва: Чрез анализ и оценка на международния опит и налагането на методически стандарти за банкова политика се постига изграждане на надеждна регулаторна рамка за превенция срещу банкова несъстоятелност. Задачата в глава втора е да се представи критичен анализ и оценка на регулаторната уредба и методически стандарти за провеждане на професионална банкова политика като форма на превенция срещу банкова несъстоятелност с приложен анализ и оценка на балансовите позиции и показатели на кредитна институция като пример за банков мениджмънт с „грижата на добър стопанин“.

В трета глава се тестват следните изследователски хипотези:

- Централизираният фонд за гарантиране влоговете в банките, с правомощията си за назначаване на квестори и синдици, се явява ефективен *in medias* инструмент за ефективно управление на криза, породена от банкова несъстоятелност, който генерира допълнителни ефективни решения за подобряване защитата имуществото на банката в несъстоятелност и итеративно репатриращо възстановяване на гаранционните ресурси в самия фонд.
- Стрес-тестовите са съвременния отговор на регулаторните власти за ранно предупреждение и *ex ante* диагностика на балансовите позиции на звената от финансово-кредитната система, като идентифицира тези със слаба имунизация и надеждно аргументира формиране на резерви срещу системни кризи и неблагоприятни икономически сценарии в развитието.

Управлението на осъществяваната от банките дейност изисква от тях детайлно и задълбочено познаване на технологията на банковото кредитиране и изучаване влиянието на различните фактори, въздействащи върху това, за да бъдат дейностите им печеливши и да се предпазят от загуби. Пред банките постоянно възникват проблеми

от най-различен характер, чието разрешаване изисква наличието на огромен обем информация. Те трябва във всеки един момент да определят степента на риска, размера и срока на кредита, който може да се представи.

Независимо от представените идеи и виждания темата за банковата несъстоятелност може да се определи за перманентно актуална поради цикличния профил на развитие на банковата система и периодичните кризи, водещи до приложение на тези най-тежки процедури в банковата практика – банковата несъстоятелност.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

В дисертационния труд се съдържат положителните страни и постиженията на автора, които могат да бъдат характеризирани като *приноси за теорията и практиката на банковия бизнес*. Научните постижения на автора се открояват с оригиналност, практическа приложимост и като средство за нарастване ефективността на управление балансовите позиции и превенция при банкова несъстоятелност

По-съществените от *научните и приложните приноси са добре формулирани:*

1. Изведена е авторска дефиниция за ролята на банковия синдик като особена и качеството нова форма на изява на институционализиран мениджър на банкова институция в процедура на банкова несъстоятелност.
2. Обосновани са седем взаимосвързани и допълващи се подходи за изграждане, анализ и управление на балансовите позиции на търговската банка - регулаторен подход; счетоводен подход; пазарен подход; фискален подход; борсов подход; управленски подход; ликвидационен подход, като последния намира приложение в процедурите по банкова несъстоятелност.
3. Емпирично е апробиран ключов показател за ранно предупреждение при банкова несъстоятелност – тренд на лихвения коефициент, установяващ разрива в отношението на приходите от лихви спрямо разходите за лихви за кредитната институция, съпоставено със средните такива за банковата система или приета за бенчмарк търговска банка.
4. Изграден и обоснован е девет етапен вербално-графичен модел за работата на банковия синдик при банкова несъстоятелност, чиито финален етап е изготвянето на окончателната сметка за разпределение и приключване на производството по несъстоятелност.
5. На база на анализ на тримесечни данни за периода 2009-2019 г. за системата на търговските банки, КТБ АД (до IQ'2014) и Райфайзенбанк ЕАД са изведени ключови анализи и доказателства за наличие на финансови показатели и тенденции, явяващи се както идентификатори за ранно предупреждение за банкови кризи.

6. Изследвана е в дълбочина методиката за стрес-тестове на кредитни институции (по критериите вид на стрес теста, фокус и подход за провеждане) като са изведени обобщения и оценки с характер на възможности за усъвършенстване на инструментариума за ранно предупреждение при банкови кризи.

VI. Критични бележки, мнения, въпроси и препоръки

По отношение на дисертационния труд и предоставените материали нямам съществени критични бележки и препоръки.

Ще си позволя да направя препоръка към докторанта - след разширяване на изследванията по темата, разработката да бъде публикувана под форма на монография с оглед достигането ѝ до по-широк кръг заинтересовани експерти.

Публикуването на самостоятелни разработки би било от съществена полза за доказването на младия учен в научните среди.

Посочените забележки, препоръки, както и изложените оценки в настоящото становище не намаляват стойността на анализирания материал, а следва да се възприемат като препоръки в бъдещото развитие.

V. Обобщена оценка на дисертационния труд и заключение

Въз основа на направения задълбочен анализ на разработения дисертационен труд, с увереност може да се твърди, че той е научна разработка със значими постижения. Приносните моменти, научните достойнства и съдържанието на дисертационния труд представя в положителна светлина автора и неговите резултати.

Изследователските задачи са успешно изпълнени, а поставената основна цел е постигната. Научните и научно-приложните приноси в дисертационния труд обогатяват научното знание и подпомагат практиката.

Представените ми материали за изготвянето на настоящото становище, отговарят на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и Правилника за неговото приложение в Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов.

Поради това си позволявам, напълно убедено и обективно, да дам положителната си оценка и предлагам на уважаемите членовете на Научното жури да присъдят образователната и научна степен “Доктор” по научна специалност “ Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка (финанси)” на докторант Кристи Христова Маринова.

30.08.2020 г.

Изготвил рецензията:.....

Гр. Стара Загора

(доц. д-р Николай Пенев)